

POZICIJA

Dėl Eksporto plėtros gairių 2014-2020 m. atnaujinimo

Lietuvos pramonininkų konfederacijoje (LPK) konsultaciniame posėdyje, vykusiame 2017 m. rugpjūčio 29 d., verslo asociacijų, pramonės įmonių vadovus VŠĮ „Verslios Lietuvos“ (VL) ekspertai supažindino su atliktu analitiniu darbu, vertinant eksporto potencialą, vystymo perspektyvas, identifikuojant tikslines rinkas, atveriant galimybes verslui.

Lietuva yra maža ir atvira ekonomika, todėl tvariam šalies gerovės augimui ypatingai svarbus tarptautinės prekybos vaidmuo. 2014 m. eksportas ir su juo susijusios veiklos sukūrė 41 proc. šalies bendrojo vidaus produkto (BVP). Po 2008–2009 m. finansų krizės būtent eksportas buvo pagrindinis veiksnys lėmęs šalies ūkio atsigavimą. Tačiau pastaraisiais metais eksporto augimas lėtėjo, mažėjo Lietuvos eksportuojančių įmonių bei Lietuvos dalis pasaulinėje prekių ir paslaugų prekybos rinkoje.

Atlikto tyrimo metu VL ekspertai siekė identifikuoti minėtos situacijos priežastis ir pasiūlyti atitinkamas priemones Lietuvos eksporto skatinimui.

Siūloma ypatingą dėmesį skirti smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) eksporto ir tarptautiškumo galimybių stiprinimui, ypač tų SVV įmonių, kurios kuria aukštųjų technologijų produktus ir teikia daug žinių reikalaujančias paslaugas. VL teigimu, būtent tokios įmonės turi daugiausia potencialo ateityje tapti didelėmis tarptautinėmis bendrovėmis, kuriančiomis kokybiškas ir tvarias įsidarbinimo galimybes.

Valstybės eksporto skatinimo iniciatyvos turėtų susitelkti ties tomis šalimis, kuriose eksporto galimybės yra realios, atsižvelgiant į tų šalių politinę ir komercinę riziką, ekonomikos ir importo augimą, importo rinkos dydį, prekybos ribojimus.

Apibrėžiamos dvi prioritetinių rinkų grupės: pirma – skirta potencialioms eksporto galimybėms, susijusioms su aukštųjų technologijų gaminiais ir daug žinių reikalaujančiomis paslaugomis, antra – skirta tradiciniams veiklos sektoriams.

Prioritetinių rinkų sąrašai buvo sudaryti vadovaujantis eksporto galimybių vertinimo modeliu (EGVM, angl. – Decision Support Model) bei, VL teigimu, reprezentatyvia eksportuojančio verslo apklausa.

LPK teigiamai vertina VL atliktą tyrimą bei iniciatyvas atnaujinti Eksporto plėtros gaires, tačiau nori atkreipti dėmesį į tam tikrus aspektus, kurie tyrime nepakankamai arba visai neįvertinti:

- Viena iš eksporto mažėjimo priežasčių – mažėjantis prekes eksportuojančių bendrovių skaičius (nuo 10 011 (2013 m.) iki 8 646 (2016 m.)). LPK sutinka, kad yra svarbu skatinti įmonių tarptautiškumą, kadangi tai didina Lietuvos bendrovių atsparumą vidaus rinkos ekonominiam svyravimui bei nuosmukiui. Tačiau LPK pastebi, kad tyrimo metu nebuvo įvertintos priežastys bei verslo aplinka, kurios lemia naujų eksportuojančių įmonių įsisteigimą. Kitaip tariant, pateikiamuose siūlymuose nepakanka priemonių, skiriamų jau įsikūrusių įmonių eksporto skatinimui, turi būti įvertinamos, gerinamos verslo steigimuisi sudaromos sąlygos.
- Pastebėtina, kad VL ekspertai siūlo plataus spektro eksporto skatinimo priemones, tačiau parama siejama tik su ES lėšomis, kurios gali būti skiriamos tik SVV, neįvertinant ir nepasiūlant valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų priemonių, kurios reikalingos didžiosioms įmonėms plečiant eksporto apimtis. LPK narių teigimu, tokios priemonės turėtų numatyti finansavimą, skirtą padengti dalyvavimo parodose kaštus, prekės ženklo plėtrai, eksporto draudimui, sertifikatų gavimui.
- Taip pat tyrime neįvertinta tai, kad būtina skirti paramą įmonių vidinio potencialo augimui, pvz.: sertifikatų gavimui, kokybės didinimui ir pan.
- Sutinkame, kad ekonominis atstovavimas yra svarbi ir reikalinga įmonėms priemonė, tačiau gairėse pasigendama konsultacinio atstovavimo, kuris nebūtinai turi būti organizuojamas naudojantis valstybės užtikrinamais atstovavimo kanalais, įvertinimo ir užtikrinimo. Be to, ekonominis atstovavimas turi būti tinkamas ir efektyvus bei nuoseklus. Ekonominis atstovavimas turi būti užtikrinamas ir nuolat stiprinamas – ypatingai tose rinkose, kurios priskirtos tikslinių rinkų kategorijai.
- Turi būti skiriamas finansavimas (priemonės) veikloms, kurios yra netiesiogiai susijusios su ekonominiu atstovavimu, pvz., reikalingų išorinių ekspertų samdymas, vertėjavimas, kitos paslaugos, reikalingos užtikrinant leidimų/sertifikatų tam tikram sektoriui išdavimą.
- Be finansinės paramos, reikalinga ir informacinė pagalba – kompetentingi atsakymai į verslui kylančius klausimus dėl rinkos saugumo, dėl klientų patikimumo, skirtingų sektorių potencialo skirtingose šalyse, prekių eksporto reikalavimų ir kt.
- Taip pat pasiūlymuose pasigendama priemonių, skirtų skatinti įmonių eksporto vystymuisi (ar prekės ženklo plėtrai) – tai aktualu tais atvejais, kai įmonė eksportuoja tik žaliavą arba gamina vieną atskirą produktą, tačiau turi potencialo eksportuoti kelių produktų junginį bei didinti pridėtinę vertę; arba kitais būdais būtų skatinamas įmonė įsijungimas į tarptautinės vertės grandines (kooperacija, klasterizacija, procesų efektyvinimas ir kt.).

- Pasiūlymuose numatyta įsteigti verslo konsultantų pareigybes Lietuvos savivaldybėse, kurie konsultuotų eksporto klausimais. Atsižvelgiant į ribotus išteklius ir skirtingą Lietuvos miestų ekonominį potencialą, tikslinga sukurti vertinimo kriterijų sistemą, įvertinti jau dabar esamų ir turimų tokių paslaugų teikimo infrastruktūrą konkrečiose savivaldybėse, išanalizuoti ten esamą ekonominį potencialą bei atrinkti konkretų ir pagrįstą savivaldybių skaičių, kuriose būtų tikslinga steigti tokias pareigybes. Taip pat turėtų būti užtikrinta, kad konsultacijas teiktų aukštos kvalifikacijos specialistas, turintis ne tik teorinių žinių, bet ir pakankamą praktinę patirtį.
- LPK pastebi, kad atrinktomis rinkoms turėtų būti identifikuoti ir pagrindiniai sektoriai, į kuriuos yra orientuojamasi skatinant eksportą, t.y. būtų remiamasi matriciniu principu: konkrečiai eksporto rinkai nustatomi konkretūs 3-5 prioritetiniai sektoriai. Tokiu būdu būtų parengtas diversifikuotas modelis pagal rinkas ir sektorius, o ne absoliutinant visas eksporto rinkas tik geografiniu principu pagal bendrą Lietuvos eksporto potencialą.
- Tyrimo metu nebuvo įvertinta ne mažiau aktuali šalies verslui problema – kvalifikuotų darbuotojų trūkumas. Didžiosios įmonės galėtų didinti gamybos (o tuo pačiu ir eksporto) apimtį, tačiau jos susiduria su darbuotojų trūkumo problema.
- Kad būtų galima nukreipti eksporto skatinimo pastangas į rinkas labiausiai atitinkančias konkrečius produktus, svarbu priemonės, kuriomis būtų didinami prekybos srautų ir eksporto analizės gebėjimai, numatyti ne tik įmonėms, bet ir asociacijoms bei valstybiniam sektoriui.

2017 m. spalio 2 d.